

Nr 84

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga statistikens organisation jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 104 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av chefen för finansdepartementet tillstyrkta riktlinjer för den statliga statistikens organisation, *dels ock* till Delegationen för statistikfrågor för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Propositionen

I propositionen framlägges riktlinjer för den statliga statistikens framtida organisation. Förslaget innebär, att sådan statlig statistik, som icke av administrativa skäl är bunden till ett visst verk, skall koncentreras till statistiska centralbyrån. Omläggningen avses genomföras successivt enligt en fastställd tidsplan under loppet av en femårsperiod. I första hand föreslås, att kommerskollegiets och huvuddelen av socialstyrelsens nuvarande statistiska verksamhet överflyttas. För att leda arbetet med statistikens infogande i statistiska centralbyrån och i samband därmed verka för en kostnadssänkande rationalisering av statistikproduktionen föreslås, att en delegation för statistikfrågor skall inrättas från och med den 1 juli 1960.

Vidare framlägges riktlinjer för den omorganisation av statistiska centralbyrån som blir erforderlig.

I statsrådsprotokollet redovisas de olika frågorna under följande huvudavsnitt, till vilka utskottet tillåter sig hänvisa:

I. Inledning s. 2—4. II. Allmänna riktlinjer för den statliga statistikens organisation s. 4—45, 1. Allmänna synpunkter s. 4—8, 2. Den nuvarande statistikorganisationen och dess brister s. 9—21, 3. Avvägning och slutsatser rörande organisationsfrågan s. 22—36, 4. Statistikproduktionens administrativa form s. 36—39, Departementschefen s. 39—45. III. Omorganisationens genomförande s. 46—116, 1. Förläggningen av olika statistikgrenar s. 46—70,

2. Delegationen för statistikfrågor s. 70—83, 3. Statistikverkets organisation s. 83—104, Departementschefen s. 104—116.

Motioner

I anledning av propositionen har väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 615) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås (II: 765), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Delegationen för statistikfrågor för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor, dels till Kommittén för statistikfrågor för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkanden får utskottet hänvisa till motionen II: 765.

Utskottet

De i förevarande proposition framlagda förslagen avser riktlinjer för den statliga statistikens framtida organisation. Den nuvarande starka decentraliseringen i organisatoriskt hänseende av den statliga statistikproduktionen föreslås skola upphöra och ersättas av en ordning, enligt vilken statistik som inte av administrativa skäl är bunden till ett visst verk koncentreras till en central produktionsenhet, nämligen statistiska centralbyrån, som i samband härmed skulle omorganiseras. Omläggningen avses skola genomföras successivt under en femårsperiod enligt särskild tidsplan. Fr. o. m. den 1 juli 1960 föreslås skola inrättas en delegation för statistikfrågor, som skulle få till uppgift att leda arbetet med statistikens infogande i statistiska centralbyrån och verka för en kostnadssänkande rationalisering av statistikproduktionen. För nämnda delegation äskas i propositionen ett reservationsanslag av 200 000 kronor för budgetåret 1960/61; erforderliga anslagsmedel i övrigt i anledning av den föreslagna reformen avses skola äskas tidigast för budgetåret 1961/62.

Enligt utskottets mening har i propositionen och under förarbetena för densamma framförts övertygande skäl för uppfattningen att det är angeläget att man söker rationalisera den statliga statistikproduktionen. Detta är av vikt inte blott för tillgodoseendet på bästa möjliga sätt av välmotiverade krav på statistisk information utan även ur kostnadssynpunkt. Då den nuvarande starkt decentraliserade organisationen av statistikproduktionen enligt vad som påvisats företer betydande brister i olika avseenden framstår den i propositionen förordade koncentrationen till i princip en produktionsenhet som en naturlig och i det hela ändamålsenlig lösning. Utskottet vill därför ansluta sig till denna huvudtanke och har inte funnit an-

ledning till erinran mot vad departementschefen anfört i fråga om allmänna riktlinjer för den statliga statistikens organisation.

Enligt förslag av den i ärendet verksamma kommittén skulle det centrala statistikverket skapas genom inrättande av ett nytt verk, till vilket statistiska centralbyrån skulle bilda stommen. Enligt Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag skulle emellertid inte något nytt ämbetsverk formellt inrättas utan statistiska centralbyrån utbyggas till ett centralt statistikverk. Utskottet kan för sin del ansluta sig till sistnämnda förslag. I detta sammanhang vill utskottet emellertid fästa uppmärksamheten vid att vissa avvikelser från inom statsförvaltningen gängse praxis i fråga om benämningen på ämbetsverkets olika organisationsenheter aktualiseras därest verket självt allttjämt skulle benämnas byrå. Detta kan i vissa fall vara ägnat att försvåra bedömningen av ifrågakommande lönegradsplaceringsfrågor beträffande tjänster. Enligt utskottets mening kan anledning förefinnas att underkasta frågan om verkets och dess organisationsenheters benämning särskilt övervägande i samband med anslagsfrågan för budgetåret 1961/62. Vad i övrigt angår det centrala statistikverkets organisation har det förutsetts att den förordade delegationen för statistikfrågor skulle framlägga förslag beträffande statistikgrenarnas organisation inom verket. I samband härmed skulle även framläggas material för bedömning av tjänsteställningen för befattningshavare i olika grader. Förslag i dessa hänseenden torde sålunda komma att framdeles underställas riksdagen. På en punkt föreligger emellertid redan nu ett ställningstagande från departementschefens sida, i det han föreslår att verkschefstjänsten fr. o. m. budgetåret 1961/62 ändras från överdirektörs- till generaldirektörstjänst. Utskottet har inte något att erinra häremot.

I fråga om omorganisationens genomförande har departementschefen till granskning upptagit olika statistikgrenars förläggning med utgångspunkt från å ena sidan de skäl som talar för att viss statistik av administrativa hänsyn bör bibehållas vid vederbörande verk, å andra sidan angelägenheten av att överflyttningen till det centrala statistikverket inte blir alltför begränsad. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot vad härutinnan förordats. Utskottet ansluter sig ävenledes till vad departementschefen anfört i fråga om tidsschemat för statistikens överflyttning till det centrala statistikverket, vilken avses skola fullbordas senast under budgetåret 1965/66.

Såsom tidigare omnämnts skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag en särskild delegation inrättas fr. o. m. budgetåret 1960/61 för att leda omläggningen av statistikproduktionen. Delegationen, vars storlek och sammansättning föreslås skola få bestämmas av Kungl. Maj:t, skulle utrustas med egen utredningspersonal utöver den expertis som förutsetts kunna ställas till förfogande av de av frågan berörda verken. Enligt förslaget skulle Kungl. Maj:t äga besluta om erforderlig personal hos delegationen. Ett belopp motsvarande det för nästa budgetår begärda anslaget, 200 000 kronor, beräknas årligen erfordras under en femårsperiod.

I motionerna I: 615 och II: 765 påyrkas avvikelser från Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag i två hänseenden. Dels föreslås att i stället för den föreslagna delegationen för statistikfrågor organiseras en kommitté för statistikfrågor, dels föreslås att det för ändamålet erforderliga reservationsanslaget upptas med 125 000 i stället för 200 000 kronor.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid att den av Kungl. Maj:t föreslagna delegationen avsetts skola få en mera självständig ställning än som i allmänhet torde tillkomma en kommitté. Delegationen skall sålunda framlägga förslag till detaljorganisation beträffande det centrala statistikverket och därjämte redovisa de organisatoriska konsekvenserna av statistikens bortflyttning från berörda verk, allt i anslutning till tidsschemat och med framläggande av noggranna kostnadsberäkningar. Förutom en genomgång av olika statistikgrenar skall delegationen vidare allmänt verka för en rationell statistikproduktion. Utskottet har visserligen i princip intet att erinra mot vad i de ifrågavarande motionerna anförts i fråga om tillvaratagande av alla möjligheter till rationalisering och centralisering av den statliga statistiken i syfte att åstadkomma en så snabb, effektiv och billig produktion härav som möjligt. Men utskottet vill ifrågasätta om den av motionärerna förordade anordningen med en kommitté verkligen skulle innefatta den ändamålsenligaste lösningen för vinnande av det angivna syftet. Enligt utskottets mening kan tillräckliga skäl inte anses föreligga för en avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Då utskottet därför anser sig böra biträda detsamma och avstyrka motionsyrkandet i denna del vill utskottet emellertid understryka, att inrättandet av en delegation för ändamålet i stället för en kommitté inte får anses innebära något som helst ställningstagande till frågan om samordningsorganets eventuella fortbestånd efter omorganisationstidens slut, vilken fråga får hållas helt öppen och prövas med utgångspunkt från de förutsättningar som framdeles kan föreligga.

I fråga om anslagsberäkningen har utskottet under hand inhämtat, att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet — vilket innefattar arvoden till ledamöter, kanslipersonal och experter samt kostnader för särskilda undersökningar och expenser — är beräknat så lågt som möjligt för att verksamheten skall kunna bedrivas i enlighet med de uppgjorda planerna. En nedsättning av anslaget till 125 000 kronor torde närmast komma att gå ut över de särskilda undersökningarna och därigenom avsevärt fördröja arbetet. Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka någon avvikelse från Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och avstyrker fördenskull motionsyrkandet även i denna del.

Utskottet, som understryker vad departementschefen anført om att den föreslagna omorganisationen beräknas innefatta en kostnadssänkande rationalisering, finner vad i ärendet i övrigt förekommit inte föranleda något särskilt uttalande från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 615 och II: 765,

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960 tillstyrkta riktlinjerna för den statliga statistikens organisation;

b) till *Delegationen för statistikfrågor* för budgetåret 1960/61 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Stockholm den 26 april 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 85.

Reservation

av herrar *Birke, Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Bohman*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka det i motionerna I: 615 och II: 765 framförda förslaget och att därför

dels den del av utskottets yttrande på s. 4, som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »denna del», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner sig, bl. a. med hänsyn till vad statens organisationsnämnd i avgivet remissyttrande anfört, böra ansluta sig till vad i de ifrågavarande motionerna anförts och får fördenskull tillstyrka de däri framställda yrkandena.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 615 och II: 765,

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 mars 1960 tillstyrkta riktlinjerna för den statliga statistikens organisation, med de modifikationer som följer av vad utskottet förordat;

b) till *Kommittén för statistikfrågor* för budgetåret 1960/61 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.»